

Wielkie kobiety historii Polski – odzyskanie niepodległości

Etap edukacyjny: klasy IV-VIII szkół podstawowych, klasy szkół ponadpodstawowych

Przedmiot: historia, lekcja wychowawcza, wiedza o społeczeństwie

Temat zajęć: odzyskanie niepodległości

Czas trwania zajęć: 45 minut

Cele zajęć:

- zwiększenie wiedzy i świadomości uczniów na temat roli kobiet w okresie odzyskiwania przez Polskę niepodległości;
- wzrost u uczniów szacunku do bohaterki historii Polski okresu odzyskiwania niepodległości jako cennego źródła wartości i wzorców do naśladowania;
- wzrost wiedzy uczniów z zakresu historii Polski z perspektywy wielkich kobiet historii Polski;
- upowszechnienie wiedzy z zakresu polskiej historii i kultury ze szczególnym uwzględnieniem działalności i zasług kobiet .

Środki dydaktyczne:

- Rzutnik
- Komputer
- Gra „Bohaterki Wieków”
- Kartki i długopisy

1. AKTYWNOŚĆ – trzy słowa, dwa pytania, jedna metafora (lub porównanie)

Napisz na tablicy hasło „Odzyskanie niepodległości”. Poproś aby każdy uczeń zapisał w zeszyte:

- 3 słowa – które kojarzą mu się z hasłem „Odzyskanie niepodległości”

- 2 pytania – które nasuwają mu się widząc hasło „Odzyskanie niepodległości”

- 1 metaforę – która przychodzi mu do głowy, kiedy widzi hasło „Odzyskanie niepodległości” (w przypadku młodszych uczniów zamiast metafory można użyć porównania)

Poproś, aby chętni uczniowie przeczytali zapisane przez siebie słowa, pytania i metaforę.

Dzięki temu ćwiczeniu wstępnie zweryfikujesz wiedzę uczniów w zakresie omawianego tematu oraz poznasz pytania, na które możesz odpowiedzieć w dalszej części lekcji. Możesz również od razu odpowiedzieć na pytania zadawane przez uczniów.

2. AKTYWNOŚĆ – ważne wydarzenia odrodzenia Polski

Uruchom aplikację kahoot! ze stron kahoot.com i przeprowadź z uczniami quiz na temat najważniejszych wydarzeń i postaci okresu odzyskania niepodległości przez Polskę.

<https://create.kahoot.it/share/bohaterki-wiekow-odzyskanie-niepodlegosci/d7809dc4-c770-421b-93d2-003c825869f7>

3. AKTYWNOŚĆ – wielkie kobiety odrodzenia Polski

Podziel klasę na grupy 4-6 osobowe. Grup powinno być od 3 do 5. Każda z grup otrzymuje jedną kartę z niżej wymienionych postaci bohaterek z gry „Bohaterki Wieków”:

1. Aleksandra Piłsudska
2. Kazimiera Iłakowiczówna
3. Jadwiga Dziubańska
4. Olga Drahonowsko-Małkowska
5. Zofia Nałkowska

Każda grupa ma za zadanie zeskanować kod qr znajdujący się na karcie, przeczytać krótki biogram kobiety i napisać kilka faktów z jej życia. Następnie każda grupa po kolei czyta swoją listę faktów z życia bohaterki. Pozostałe grupy próbują odgadnąć o kim jest mowa i zapisują swoją odpowiedź na kartce. Uczniowie mają możliwość korzystania ze strony internetowej w celu zweryfikowania osoby: <https://bohaterowiewiekow.com>

Po przeczytaniu wszystkich tekstów nauczyciel z uczniami sprawdza które grupy prawidłowo zidentyfikowały kobiety po opisach.

4. AKTYWNOŚĆ – widzę, myślę, zastanawiam się

Pokaż uczniom na ekranie obraz Jerzego Kossaka „Cud nad Wisłą” przedstawiający bitwę warszawską z 1920 r.

Obraz znajdziesz na końcu konspektu lub na stronie internetowej:

<https://s.ciekawostkihistoryczne.pl/uploads/2019/08/jerzy-kossak-cud-nad-wisla.jpg>

Poproś, aby każdy z uczniów patrząc na obraz zapisał na kartce:

- co widzi
- co myśli
- nad czym się zastanawia

Poproś aby uczniowie opowiedzieli o swoich obserwacjach.

Możesz skomentować i uzupełnić ich wypowiedzi korzystając z opisu obrazu poniżej:

„W dziesiątą rocznicę tych wydarzeń (bitwy warszawskiej) Jerzy Kossak namalował obraz pt. Cud nad Wisłą. Jest to dzieło batalistyczne pełne wymowy symbolicznej o charakterze religijnym i patriotycznym. Obraz przedstawia walkę polskiego oręża z agresorem sowieckim. Na pierwszym planie widoczni są żołnierze szturmujący okopy przegrywającego wroga. Moment zwycięstwa Polaków nad sowietami artysta podkreśla upadającym czerwonym sztandarem z wbitym weń bagnietem. W dłoniach polskiego żołnierza powiewa - nad głowami walczących - polska chorągiew z krzyżem kawalerskim. Ten gest uniesionego wysoko sztandaru jest nawiązaniem do innego, słynnego dzieła jakim jest Bitwa pod Grunwaldem Jana Matejki. Tym porównaniem Kossak chciał podkreślić ogromną wagę Bitwy Warszawskiej. Pośród uczestników starć, oprócz żołnierzy na obrazie można dostrzec młodego skauta w charakterystycznym kapeluszu. W ten sposób malarz uświadamia widzom, że zwycięstwo było udziałem nie tylko Wojska Polskiego, ale też ochotniczego batalionu młodzieży - często szesnastoletnich harcerzy. Na pierwszym planie artysta umieścił postać kobiety – żołnierki o czym świadczy jej element munduru jakim jest spódnica oraz upięcie włosów. Czy można sądzić, że postać kobiety jest alegorią Polski? Podobne zabiegi czynili wcześniej Matejko i Grottger przedstawiając figurę bezsilnej kobiety - Polonii na tronie z ruin, ale miało to inną wymowę, ponieważ nasza Ojczyzna wtedy była zniewolona. Kobieta z obrazu Kossaka posiada męskie, twarde rysy, tężyznę fizyczną a nade wszystko jest żołnierką, czyli uosabia siłę, co należy odczytać jako symbol silnego i niezłomnego narodu.

Przebieg walk został zakomponowany w formie piramidy, na szczycie której na równi ze sztandarem artysta umieścił osobę duchowną z krzyżem w dłoni górującą nad chaosem walki. Ta część sceny oddaje hołd lotnemu kapelanowi ks. Ignacemu Janowi Skorupce, który zgłosił się do I Batalionu 236. Pułku Piechoty Armii Ochotniczej im. Weteranów 1863. Ksiądz opiekował się nieletnimi wojakami, umacniał ich Komunią św. i zawsze był pośród młodych żołnierzy dodając im otuchy. Ksiądz Skorupko poległ dzień wcześniej raniony w głowę.

Autor w dziele ukrył również wiele drobnych znaczeń, jednym z nich jest saperka regulaminowo zaczepiona przy mundurze żołnierza polskiej piechoty co podkreśla, że Polacy nie musieli się bronić w okopach, ale nacierali na wroga. Zaś zrozpaczone twarze bolszewików i uniesione ręce w geście poddania akcentują przewagę naszych wojsk.

Za polem bitwy rozciąga się rzeka przywodząca na myśl tytułową Wisłę, ale tylko w domyśle, ponieważ 15. sierpnia walki toczyły się o Radzymin znajdujący się około 13 km od rzeki. Na drugim brzegu, w oddali widoczny jest Oddział Kawalerii z Józefem Piłsudskim na czele. Ten fakt także został zmieniony, ponieważ Naczelnny Wódz przebywał wtedy w Kwaterze Głównej w

Puławach, a atak 3 i 4 Armii II RP nastąpił 16 sierpnia znad Wieprza, czyli z południowo-wschodu. Z pewnością nie można artyście zarzucić niewiedzy na temat przebiegu Bitwy Warszawskiej, po prostu autor chciał widzowi przekazać jak najwięcej szczegółów związanych z obroną Ojczyzny przed bolszewizmem.

Patrząc na górną część obrazu zauważymy niebo spowite złowieszczymi obłokami. Jest to znak, że nad Polską zgromadziły się czarne chmury, które skutecznie zostały rozbite przez polskie samoloty wojskowe odgrywające ważną rolę podczas wojny polsko-bolszewickiej. Pojawienie się na obrazie samolotów było ukłonem artysty w stronę polskiego lotnictwa skutecznie walczącego z najeźdźcą w 1920 roku.

Ostatnim, bardzo ważnym symbolem znajdującym się na płótnie a podkreślającym znaczenie tytułu dzieła jest postać Matki Bożej Łaskawej, patronki Warszawy otulającej swym płaszczem naszych żołnierzy. Kossak tym ujęciem nawiązuje do Kultu Maryjnego obecnego w naszych dziejach od pierwszych chwil istnienia państwa. Bogurodzica Dziewica, wymieniana w najstarszej polskiej pieśni, na przestrzeni wieków stała się Hetmanką Narodu. Dlatego spod stóp Najświętszej Marii Panny na obrazie Kossaka do boju sunie polska husaria, ta sama która pod wodzą Jana III Sobieskiego w XVII wieku uratowała Europę przed osmańskim wrogiem. Król Polski w 1683 roku przed bitwą gorąco się modlił: Przybądź nam, Miłościwa Pani ku pomocy, a wyrwij nas z potężnych nieprzyjaciół mocy! Jakże ponadczasowo brzmi to królewskie zawołanie i wpisuje się w Cud z nad Wisły”. (źródło <https://www.muzeumzaglebia.pl/1646-cud-nad-wis%C5%82%C4%85-%E2%80%93-1920>)

5. AKTYWNOŚĆ – rola kobiet w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1921

Wprowadź uczniów w kontekst historyczny bitwy warszawskiej korzystając z tekstu poniżej:

„Bitwa Warszawska, która rozegrała się w sierpniu 1920 roku, była kluczowym wydarzeniem w historii Polski oraz Europy Środkowo-Wschodniej. Przyczyną bitwy była sowiecka ofensywa wymierzona w odrodzone państwo polskie, które powstało po zakończeniu I wojny światowej. Bolszewicka Rosja dążyła do rozszerzenia rewolucji komunistycznej na inne kraje, w tym na Polskę. Przebieg bitwy był niezwykle burzliwy. Armia Czerwona, dysponująca liczebną przewagą oraz wsparciem logistycznym, ruszyła w kierunku Warszawy. Polskie siły pod dowództwem Józefa Piłsudskiego stanęły w obronie stolicy. Bitwa toczyła się na różnych frontach, ale najważniejszym momentem było zatrzymanie sowieckiego marszu na Warszawę i odwrót wojsk polskich, by zyskać czas na przygotowanie skutecznej kontruderzenia. Bitwa Warszawska zakończyła się zwycięstwem Polski i odparciem sowieckiej inwazji. Skutkiem bitwy

było osłabienie agresywnych tendencji rewizjonistycznych ze strony Rosji sowieckiej wobec Polski oraz innych państw regionu. Bitwa ta była również kluczowym momentem w historii Europy, ponieważ zahamowała ekspansję komunistyczną na zachód. Określenie "Cud nad Wisłą" nawiązuje do zaskakującego zwrotu sytuacji na froncie, który zdaniem wielu historyków był nieprawdopodobny. Polska, mimo trudnej sytuacji, odniosła decydujące zwycięstwo, co wielu uznaje za niezwykle i niemal cudowne, szczególnie w obliczu przewagi liczebnej przeciwnika. Bitwa Warszawska stała się symbolem niezłomności oraz determinacji narodu polskiego w obronie swojej niepodległości".

Wielką rolę w obronie ojczyzny pełniły również kobiety. Zapytaj się uczniów, jaką ich zdaniem pełniły rolę podczas wojny polsko-bolszewickiej i bitwy warszawskiej? Możesz skomentować odpowiedzi korzystając z poniższego tekstu.

„Podczas wojny polsko-bolszewickiej oraz bitwy warszawskiej w 1920 roku kobiety odegrały istotną rolę, choć ich udział często pozostawał w cieniu działań wojskowych mężczyzn. Pomimo braku formalnego prawa do służby wojskowej, wiele kobiet angażowało się w różnorodne działania na rzecz obrony kraju i wsparcia frontu. W czasie konfliktu wiele kobiet brało udział w działaniach pomocniczych, takich jak zbieranie funduszy na cele wojskowe, organizowanie dostaw żywności i medykamentów dla żołnierzy oraz udzielanie pomocy medycznej jako pielęgniarki. Niektóre kobiety, działały także jako kurierki, przekazując informacje i meldunki pomiędzy oddziałami, często ryzykując życiem. Pomimo braku formalnego statusu wojskowego, niektóre kobiety uczestniczyły bezpośrednio w walkach. W niektórych przypadkach walczyły jako ochotniczki w oddziałach partyzanckich, wspierając regularne wojska. Jednakże ich udział był często marginalizowany i nieuznawany przez oficjalne struktury wojskowe. Ponadto, kobiety również angażowały się w działania propagandowe, rozpowszechniając informacje o sytuacji na froncie oraz mobilizując społeczeństwo do wsparcia wysiłków wojennych. Warto podkreślić, że choć rola kobiet wojowników nie była wówczas szeroko uznawana, ich zaangażowanie było istotnym czynnikiem w trudnym czasie wojny polsko-bolszewickiej oraz bitwy warszawskiej, wspierając wysiłki obronne i patriotyczne ducha narodu polskiego”.

Zakończenie lekcji i podsumowanie zdobytej wiedzy.

Darczyńcą projektu "Bohaterki wieków - planszowa gra edukacyjna"
jest Fundacja Totalizatora Sportowego